

Maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish mazmuni

XUDOYBERDIYEVA FERUZA G'ANISHER QIZI

JDPU stajyor o'qituvchisi

ANNOTATSIA. Quyidagi maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berishning muhim jihatlari va metodlari haqida so'z yuritiladi.

KALIT SO'ZLAR: aqliy tarbiya, ta'lim, metod, usul, tarbiya, maktabgacha ta'lim

АННОТАЦИЯ. В следующей статье говорится о важных аспектах и методах умственного воспитания детей дошкольного возраста.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: интеллектуальное образование, образование, метод, методика, воспитание, дошкольное образование.

ANNOTATION. The following article talks about the important aspects and methods of mental education for children of preschool age.

KEY WORDS: intellectual education, education, method, method, upbringing, preschool education

KIRISH

Maktabgacha yosh – bolalarning hayotida o'ta muhim davr bo'lib, bu davrda insonning intellektual, emotsional, ijtimoiy va jismoniy rivojlanishida katta o'zgarishlar ro'y beradi. Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, bolalarning miyasi bu davrda eng tez rivojlanadi, bu esa o'z navbatida o'qish va yozish kabi qobiliyatlarni rivojlantirish uchun asos yaratadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun aqliy tarbiya – bu nafaqat bilim berish, balki bolalarning umumiy dunyoqarashi, mantiqiy fikrlash, xotira, e'tibor va boshqalar kabi intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Aqliy tarbiya jarayonida bolaga to'g'ri yondashish, uning qiziqishlariga mos bo'lgan metodlarni qo'llash juda muhimdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish mavzusi juda muhim va mas'uliyatli. Bu davrda bolalarning intellektual va ruhiy rivojlanishi uchun tashkil etilgan o'qitish va tarbiya tizimi, ularning kelajakdagi o'qish, ish faoliyati, va ijtimoiy munosabatlarida asos bo'lib xizmat qiladi.

Aqliy tarbiya metodlari

Aqliy tarbiya — bu bolalarning o'z fikrlarini mustaqil ravishda shakllantirishga, muammolarni hal qilishga va har xil vaziyatlarga nisbatan tanqidiy yondashishni o'rganishga yordam beradigan tizimli faoliyatdir. Maktabgacha yoshdagi bolalar ko'p narsalarni o'rganish, yangi bilimlarni o'zlashtirish va o'zlarining aqliy salohiyatlarini rivojlantirishga intilishadi. Shuning uchun bu

davrda aqliy tarbiya berish juda muhimdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berishda bir qancha metodlar qo'llanadi. Ularning eng samaralilari quyidagilardir:

1. O'yin orqali tarbiya

O'yin – bolalar uchun eng samarali ta'lim metodlaridan biridir. O'yin jarayonida bolalar nafaqat o'zlarining qiziqishlarini rivojlantiradilar, balki mantiqiy fikrlash, xotira va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini ham rivojlantiradilar. Masalan, jumboqlar, qurilish to'plamlari, ta'lim o'yinlari yordamida bolalar o'z mantiqiy tafakkurini rivojlantirishadi.

2. Turli xil masalalar va vazifalar berish

Bolalarga turli xil masalalar va vazifalar berish, masalan, ranglarni, shakllarni tanish, raqamlar va harflarni o'rganish, ularning analitik fikrlash qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi. Oddiy masalalarni hal qilish jarayonida bolalar o'zlariga qarshi qiyinchiliklarni engib, muvaffaqiyatlarga erishishni o'rganadilar.

3. Dialog va suhbatlar

Bolalar bilan o'tkaziladigan suhbatlar, ularning fikrlashini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Oddiy savollar va javoblar orqali bolalar o'z fikrlarini ifodalashni, eshitishni va tushunishni o'rganadilar. Bu, o'z navbatida, ularning lug'at boyligini oshiradi va tilni rivojlantiradi.

4. Musiqa va san'at

Musiqa va san'at – bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi, shu bilan birga, aqliy rivojlanish uchun ham muhimdir. Musiqa orqali bolalar ritm, tovush, va tembrni o'rganadilar, san'at esa ularning tasavvurini kengaytiradi. Bolalar rasmlar chizish, qo'shiqlar aytish, raqs qilish orqali kreativliklarini namoyon etadilar.

5. Tabiat va atrof-muhit bilan tanishtirish

Bolalarga tabiatni tanishtirish, o'simliklar va hayvonlar haqida ma'lumot berish, ularning aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun juda samarali metod hisoblanadi. Tabiatda sayr qilish, hayvonlar va o'simliklar bilan bog'liq savollarni muhokama qilish, bolalar uchun o'ziga xos ta'lim vositasi bo'ladi.

Aqliy tarbiya va ijtimoiy rivojlanish

Aqliy tarbiya bolalarning faqat intellektual qobiliyatlarini rivojlantiribgina qolmay, balki ularning ijtimoiy ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalar do'stlar bilan o'ynash orqali o'zaro munosabatlarni o'rganadilar, jamoada ishlashni, boshqalar bilan muloqot qilishni, empatiya ko'rsatishni o'rganadilar. Ijtimoiy ko'nikmalar aqliy rivojlanish bilan chambarchas bog'liqdir. Aqliy tarbiya berishda ota-onalar va tarbiyachilarning roli. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun aqliy tarbiya faqat maktabgacha ta'lim muassasalarida emas,

balki oilada ham amalga oshirilishi kerak. Ota-onalar bolalarning intellektual rivojlanishida birinchi o'qituvchilar sifatida o'z o'rnini egallaydi. Ular bolalariga ko'plab qiziqarli va rivojlantiruvchi faoliyatlar orqali yordam bera olishadi. Tarbiyachilar esa, o'z navbatida, bolalarga mustahkam bilim berish va ularni aqliy faoliyatga yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi. Tarbiyachining o'rni nafaqat bilim berish, balki bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishdir. Ular bolalarga qiziqarli va interaktiv darslar o'tkazib, ularning o'quv faoliyatini kuchaytiradilar. Maktabgacha yoshdagi bolalar hayotda ilk qadamlarini qo'yib, dunyo haqidagi tasavvurlarini shakllantirishga boshlaydilar. Bu davrda aqliy rivojlanish uchun muhim asoslar qo'yiladi. Bolalarning fikrlash qobiliyati, xotira, tasavvur va diqqatlarini rivojlantirishda maktabgacha ta'lim muassasalari va ota-onalar o'ynaydigan rol katta

XULOSA.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish – bu keng qamrovli va murakkab jarayon bo'lib, ularning kelajakdagi muvaffaqiyatli rivojlanishiga asos bo'ladi. Aqliy tarbiya jarayonida bolalar nafaqat bilim va ko'nikmalarni o'rganadilar, balki o'z hissiy, ijtimoiy va mantiqiy qobiliyatlarini ham rivojlantiradilar. Tarbiyachilar va ota-onalar bu jarayonda muhim o'rin tutadi, chunki ularning bolaga nisbatan yondashuvi va qo'llab-quvvatlashi bolalarning muvaffaqiyatini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun aqliy tarbiya — bu nafaqat bilim olish, balki fikrlash, tushunish, muammolarni hal qilish va ijodkorlikni rivojlantirish jarayonidir. Yaxshi tashkil etilgan o'yinlar, hikoyalar, san'at va musiqa bilan mashg'ulotlar, tajriba va kuzatishlar bolalarning aqliy rivojlanishiga sezilarli yordam beradi. Shu bilan birga, ota-onalar va o'qituvchilarning yordami bolalar uchun juda muhimdir. O'rgatish va tarbiyalash jarayoni bolalarning imkoniyatlarini kengaytirishga, ularni kelajakda muvaffaqiyatli insonlar sifatida shakllantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Kuchik, I., & Mirzayeva, N. (2018). Maktabgacha ta'limning nazariyasi va amaliyoti. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
- 2.Abdurahmonova, S. (2016). Maktabgacha ta'limda pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
- 3.Axmadova, S. (2017). Maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish usullari. Tashkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.

4. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
5. Piaget, J. (1972). The psychology of the child. New York: Basic Books.
6. Erickson, E. H. (1963). Childhood and society. New York: Norton.
7. Uzbekistan's Ministry of Preschool Education. (2019). Maktabgacha ta'limda innovatsion pedagogik yondashuvlar. Tashkent.